

Wojciech Radecki

Odpovědnost za přestupky podle polského práva¹⁾

Vývoj přestupkového práva

Spolu s obnovením polské státní samostatnosti po první světové válce vyvstala před Kodifikační komisí zřízenou ve 20. letech minulého století úloha sjednotit trestní právo platné na území polských zemí. To bylo dosud upraveno třemi kodexy států, které se podílely na zábořech Polska v rámci tzv. „trojího dělení“ – rakouským z roku 1852, německým z roku 1871 a ruským z roku 1903. Jedním z důležitých úkolů bylo upravit přestupky. Byla projednávána různá řešení, nakonec byla přijata koncepce samostatné a rozdílné úpravy trestných činů a přestupků. Tato koncepce vyústila ve vydání tří nařízení (s mocí zákona) Prezidenta Polské republiky z 11. července 1932:

1. trestní zákoník,²⁾
2. nařízení o přestupcích,³⁾
3. předpisy provádějící trestní zákoník a zákon o přestupcích.⁴⁾

Přestupky tedy zůstaly mimo oblast trestního práva, kde byla upravena odpovědnost za zločiny a přečiny.

Meziválečné nařízení o přestupcích obsahovalo v čl. 1 definici přestupku jako protiprávního činu postaveného pod hrozbu trestu odnětí svobody až na tři měsíce a pokuty až do výše 3000 zlotých (částka v této době obrovská) nebo jednoho z těchto trestů. Zákonodárce sice osamostatnil úpravu přestupkového práva, ale nařízení o přestupcích nebylo kompletní kodifikací, jeho čl. 1 stanovil, že má být uplatňováno několik ustanovení obecné části trestního zákoníku.

Nařízení o přestupcích obsahovalo 65 článků rozdělených na:

- obecnou část (čl. 1 - 16),
- zvláštní část obsahující skutkové podstaty přestupků proti veřejnému pořádku

---

¹⁾ Jazykovou úpravu provedla doc. JUDr. Helena Prášková, CSc.

²⁾ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 11. 7. 1932 Kodeks karny (DzU nr 60, poz. 571).

³⁾ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 11. 7. 1932 Prawo o wykroczeniach (DzU nr 60, poz. 572).

⁴⁾ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 11. 7. 1932 Przepisy wprowadzające Kodeks karny i Prawo o wykroczeniach (DzU nr 60, poz. 573).

(čl. 17 - 32), proti bezpečnosti (čl. 33 - 48), veřejnému zdraví (čl. 49 - 51), proti jednotlivcům (čl. 52 - 53) a proti majetku (čl. 54 - 63),

- závěrečná ustanovení (čl. 64 - 65).

Nařízení o přestupcích nebylo úplnou kodifikací. Skutkové podstaty přestupků byly obsaženy v četných zvláštních zákonech, přičemž na základě čl. 16 nařízení o přestupcích se ustanovení jeho obecné části vztahovala i na přestupky upravené v těchto zvláštních zákonech.

Řízení ve věcech přestupků bylo svěřeno okresním orgánům všeobecné správy, v řízení postupovaly podle nařízení Prezidenta Polské republiky z 22. března 1928 o trestněsprávním řízení.⁵⁾ Obviněný z přestupku měl právo podat žalobu k obecnému soudu.

Tento právní stav se udržel v meziválečném období a v prvních letech po druhé světové válce. Podstatné změny nastoupily s účinností zákona o trestněsprávním řízení z 15. prosince 1951.⁶⁾ Tento zákon zavedl institut kolegií (nazývaných později „trestněsprávní kolegia“), která byla zřizována při správních orgánech, měla neprofesionální složení. Meziválečné předpisy o přestupcích zůstaly v platnosti, kolegia však nemohla ukládat trest odnětí svobody (na jeho místě se objevil podle sovětského vzoru trest nápravných prací). Pokud bylo nutné uložit trest odnětí svobody, byla věc předávána soudu, který tento trest uložit mohl. Po několika letech byla kolegiím pravomoc ukládat trest odnětí svobody vrácena.

Soustava kolegií byla dvojinstanční:

- kolegia první instance při výkonných orgánech národních výborů základního stupně a
- kolegia druhé instance při výkonných orgánech národních výborů vojvodského stupně.

Se zavedením dvojinstančnosti řízení před kolegií byla zrušena možnost podání žaloby k soudu.

Tento právní stav se udržel několik let. Odpovědnost za přestupky se nazývala trestně-správní odpovědnost, přestupkové právo se označovalo jako trestně-správní právo a zařazováno bylo nikoli k trestnímu právu, ale k právu správnímu.⁷⁾

Podstatnou změnu v polském systému přestupkového práva přinesl zákon

---

⁵⁾ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 22. 3. 1928 o orzecznictwie karno-administracyjnym (DzU nr 38, poz. 365).

⁶⁾ Ustawa z 15. 12. 1951 o orzecznictwie karno-administracyjnym (DzU nr 66, poz. 454; úplné znění DzU 1966, nr 39, poz. 233).

⁷⁾ RAJKOWSKI, R. *Prawo karno-administracyjne Polski Ludowej* [Trestně-správní právo Lidového Polska]. Varšava: Wydawnictwo Prawnicze, 1955, s. 41 - 42.

ze 17. června 1966 o předání některých drobných trestných činů jako přestupků k trestně-správnímu řízení.⁸⁾ Tehdy vznikla kategorie „přepůlených“ trestných deliktů, které byly trestnými činy nebo přestupky v závislosti na částce vyjadřující hodnotu předmětu nebo výše škody. Například:

- Krádež nebo přivlastnění si věci byla trestným činem, pokud hodnota věci byla větší než 300 zlotých, nebo přestupkem, byla-li hodnota nižší.
- Zničení nebo poškození věci bylo trestným činem, jestliže škoda převyšovala 300 zlotých, pokud byla škoda nižší, jednalo se o přestupek.

Tato kategorie „přepůlených“ trestných deliktů se udržela dodnes, ale v roce 2013 se hraniční částka oddělující trestné činy proti majetku od odpovídajících přestupků zvýšila. Byla určena jako jedna čtvrtina zákonem stanovené minimální měsíční mzdy, což v roce 2014 činilo 420 zlotých, v roce 2015 činí 437,5 zlotých. Kvalifikace činů jako majetkových trestných činů či přestupků byla však komplikovanější, protože některé okolnosti (např. recidiva) vyloučily kvalifikování činu jako přestupku. V roce 1966 se ještě některé další drobné trestné činy staly přestupky.

V rámci kodifikačních prací v letech 1969–1971 byly schváleny následující zákony:

V oblasti trestního práva dva zákony z 19. dubna 1969:

Trestní zákoník,⁹⁾

Zákon o trestním řízení (trestní řád),¹⁰⁾

V oblasti přestupkového práva tři zákony z 20. května 1971 (účinnosti nabyly 1. ledna 1972):

Zákon o přestupcích,¹¹⁾

Zákon o řízení ve věcech přestupků (přestupkový řád),¹²⁾

Zákon o soustavě kolegií pro věci přestupků.¹³⁾

Přijetí těchto zákonů přineslo též změnu v pojetí této části právního řádu. Přestaly se užívat termíny „trestně-správní právo“ a „trestně-správní odpovědnost“, protože se zdály neadekvátní nové podobě přestupkového práva.

---

⁸⁾ Ustawa z 17. 6. 1966 o przekazaniu niektórych drobnych przestępstw jako wykroczeń do orzecznictwa karno-administracyjnego (DzU nr 23, poz. 149).

⁹⁾ Ustawa z 19. 4. 1969 Kodeks karny (DzU nr 13, poz. 94).

¹⁰⁾ Ustawa z 19. 4. 1969 Kodeks postępowania karnego (DzU nr 13, poz. 96).

¹¹⁾ Ustawa z 20. 5. 1971 Kodeks wykroczeń (DzU nr 12, poz. 114) – nadále platný v úplném znění DzU 2013, poz. 482.

¹²⁾ Ustawa z 20. 5. 1971 Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (DzU nr 12, poz. 116).

¹³⁾ Ustawa z 20. 5. 1971 o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń (DzU nr 12, poz. 118).

Přestupkové právo začalo být považováno buď za samostatné právní odvětví mající četné souvislosti jak s trestním, tak se správním právem,¹⁴⁾ nebo jako specifická součást trestního práva.¹⁵⁾ Převahu získal názor, že mezi trestnými činy na jedné straně a přestupky na straně druhé neexistují rozdíly, které by opodstatňovaly tezi o jejich kvalitativní odlišnosti. Oboje jsou činy kvalitativně totožné, odlišující se pouze mírou společenské nebezpečnosti (dnes společenské škodlivosti). Stupeň společenské škodlivosti je vyšší u trestných činů, nižší u přestupků.¹⁶⁾ Dnes v zásadě není pochybnosti o tom, že odpovědnost za přestupky je trestní odpovědností, ale s omezenými právními důsledky.¹⁷⁾ Trestní odpovědnost může být tedy teoreticky vyjadřována:

- *sensu stricto* jako odpovědnost výhradně za trestné činy (zločiny a přečiny),
- *sensu largo* jako odpovědnost za trestné činy (zločiny a přečiny) a odpovědnost za přestupky.

Kodifikace přestupkového práva z roku 1971 byla již zcela samostatná v tom smyslu, že zákon o přestupcích neodkazoval na trestní zákoník a zákon o řízení ve věcech přestupků neodkazoval na trestní řád. Z hlediska procesního se jednalo o kompletní kodifikaci, z hlediska hmotněprávního nikoli, protože vedle přestupkového zákona byly skutkové podstaty přestupků obsaženy v četných dalších zákonech. I na ně se však vztahovala ustanovení obecné části přestupkového zákona.

Zákon o přestupcích v původním znění definoval v čl. 1 přestupek jako čin společensky nebezpečný, zakázaný zákonem pod hrozbou trestu odnětí svobody až na 3 měsíce, trestu omezení svobody až na 3 měsíce, pokuty až do 5000 zlotých nebo důtky. Zákon o přestupcích obsahoval 157 článků, skládal se z obecné části (čl. 1 – 48) a zvláštní části (čl. 49 – 157).

Zákon o řízení ve věcech přestupků a zákon o kolegiích pro věci přestupků zavedly model dvouinstančních (neprofesionálních) kolegií. V první instanci byla kolegia zřízena při místních orgánech státní správy základního stupně, v druhé instanci v zásadě rozhodovala kolegia zřízená při místních orgánech státní správy vojvodského stupně. Pokud kolegium první instance uložilo pokutu (tehdy ve více než 95% případů), bylo opravným prostředkem odvolání ke kolegiu druhé instance. Pokud však kolegium první instance uložilo trest odnětí nebo omezení

---

¹⁴⁾ MAREK, A. *Polskie prawo wykroczeń* [Polské přestupkové právo], Varšava: Wydawnictwo Prawnicze, 1981, s. 13.

¹⁵⁾ GOSTYNSKI, Z. *Prawo o wykroczeniach* [Přestupkové právo], Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 1982, s. 13.

¹⁶⁾ SKUPINSKI, J. *Model polskiego prawa o wykroczeniach* [Model polského přestupkového práva]. Vratislav: Ossolineum, 1974, s. 20.

¹⁷⁾ Srov. MAREK, A. *System Prawa Karnego*. Tom 1. *Zagadnienia ogólne* [Systém trestního práva. Díl 1. Obecné otázky]. Varšava: C. H. Beck, 2010, s. 46.

svobody, byla namísto odvolání podávána žádost k obecnému soudu. Zrušit pravomocná rozhodnutí kolegií mohly zvláštní komise pro věci přestupků, zřízené při vojvodovi. Dozor nad kolegií příslušel ministrovi vnitra. Blokové řízení mohly vést především tehdejší občanské milice a některé orgány státní správy.

Uvedený stav přetrval s nevelkými změnami až do transformace státního zřízení v průběhu 80. a 90. let minulého století. Zákonem z 8. června 1990 došlo k významné změně řízení o přestupcích.¹⁸⁾ Dosavadní kolegia zřízená při orgánech státní správy základního stupně byla přesunuta k obvodním soudům. Kolegia druhé instance byla zrušena a opravné prostředky proti rozhodnutí kolegia první instance byly podávány obvodnímu soudu. Přímý dozor nad činností kolegií byl předán ministru spravedlnosti. Byly zrušeny komise pro věci přestupků a rušení pravomocných rozhodnutí kolegií bylo svěřeno vojvodským soudům. Kolegia pro věci přestupků (nadále rozhodující ve společenském, neprofesionálním složení) byla tímto způsobem vtělena do soustavy obecného soudnictví.

Další změny ohlásila Ústava Polské republiky (přijata v referendu, schválená 2. dubna 1997, účinnosti nabyla 17. října 1997).¹⁹⁾ Velice významný byl čl. 237 Ústavy, podle kterého měla kolegia ve věcech přestupků fungovat ještě čtyři roky od doby nabytí účinnosti Ústavy, potom měly jejich úkoly – rozhodování ve věcech přestupků – převzít obecné soudy.

Po schválení Ústavy byly přijaty nové kodifikační akty trestního práva: trestní zákoník²⁰⁾ a trestní řád,²¹⁾ v účinnost vstoupily 1. září 1998. V důsledku kodifikace trestního práva hmotného i procesního došlo k podstatné novelizaci zákonů upravujících odpovědnost za přestupky.²²⁾ Ustanovení obecné části přestupkového zákona byla přizpůsobena úpravě institutů obecné části trestního zákoníku. Zvláště významné bylo snížení maximální hranice trestu odnětí svobody z 3 měsíců na 30 dní a trestu omezení svobody z 3 měsíců na jeden měsíc. Maximální hranice pokuty – 5000 zlotých – zůstala beze změn.

Protože si byl zákonodárce vědom, že dobu fungování kolegií pro věci přestupků Ústava ve svém čl. 237 omezila na čtyři roky, přijal 24. srpna 2001 nový zákon o řízení ve věcech přestupků,²³⁾ který nabyl účinnosti přesně v termínu

---

¹⁸⁾ Ustawa z 8. 6. 1990 o zmianie ustaw: Kodeks postępowania karnego, Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń i Kodeks pracy (DzU nr 43, poz. 251).

¹⁹⁾ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2. 4. 1997 (DzU nr 78, poz. 483).

²⁰⁾ Ustawa z 6. 6. 1997 Kodeks karny (DzU nr 88, poz. 553).

²¹⁾ Ustawa z 6. 6. 1997 Kodeks postępowania karnego (DzU nr 89, poz. 555).

²²⁾ Ustawa z 28. 8. 1998 o zmianie ustawy – Kodeks wykroczeń, ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, ustawy o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń, ustawy – Kodeks pracy i niektórych innych ustaw (DzU nr 113, poz. 717).

²³⁾ Ustawa z 24. 8. 2001 Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (DzU nr 106, poz. 1148), platný v úplném znění DzU 2013, poz. 395.

požadovaném Ústavou – 17. října 2001. Od této doby je jediným orgánem, který může uložit trest za přešupek, obecný (nikoli správni) soud. Jedinou výjimkou z výlučné příslušnosti soudů je blokové řízení o přešupku. Princip výlučnosti obecných soudů je dalším argumentem podporujícím tezi, že přešupkové právo je částí trestního práva.

Platné přešupkové právo hmotné

Zákon o přešupcích z roku 1971 je stále platný, byl ovšem mnohokrát novelizován. Je tvořen obecnou a zvláštní částí, jednotlivé články jsou dále členěny na paragrafy. Obecná část je rozdělena na sedm kapitol upravujících:

- základy odpovědnosti (čl. 1 – 17),
- tresty, trestní opatření a zásady jejich ukládání (čl. 18 – 39),
- užití nástrojů výchovného působení (čl. 40 – 41),
- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody (čl. 42 – 44),
- promlčení uložení trestu a jeho výkonu, zahlazení odsouzení (čl. 45 – 46),
- definice zákonných pojmů (čl. 47) a
- vztah ke zvláštním zákonům (čl. 48).

Zvláštní část přešupkového zákona obsahuje skutkové podstaty přešupků obsažené ve dvanácti kapitolách, které obsahují přešupky proti:

- veřejnému pořádku a klidu (čl. 49 – 64),
- státním, samosprávným a společenským institucím (čl. 65 – 69),
- bezpečnosti osob a majetku (čl. 70 – 83),
- bezpečnosti a pořádku v dopravě (čl. 84 – 103a),
- osobě (čl. 104 – 108),
- zdraví (čl. 109 – 118),
- majetku (čl. 119 – 131),
- zájmům spotřebitele (čl. 132 – 139a),
- dobrým mravům (čl. 140 – 142),
- veřejně prospěšným zařízením (čl. 143 – 145),
- evidenční povinnosti (čl. 146 – 147),
- lesní, polní a zahradní pých (čl. 148-166).

Do zvláštní části přešupkového zákona zákonodárce zařadil skutkové podstaty přešupků, které jsou páhány nejčastěji. Kromě toho jsou skutkové podstaty přešupků obsaženy ve 146 zvláštních zákonech.²⁴⁾ Na základě čl. 48 přešupko-

---

²⁴⁾ Podle stavu z roku 2013; srov. BOJARSKI, M., RADECKI, W. *Kodeks wykroczeń*. Komentarz, Varšava: C. H. Beck, 2013, s. 53. V předchozích letech komentátoři uváděli: v roce 2000 – 92 zákonů obsahujících skutkové podstaty přešupků, v roce 2006 – 126 zákonů, v roce 2011 – 140 zákonů.

vého zákona se ustanovení obecné části přestupkového zákona vztahují i na tyto přestupky, pokud zvláštní zákony nestanoví jinak.

Podle čl. 1 § 1 přestupkového zákona je přestupek společensky škodlivý čin, který je podle zákona platného v době jeho spáchání zakázán pod hrozbou trestu odnětí svobody, omezení svobody, pokuty nebo důtky. Zákonná definice přestupku je založena na dvou znacích:

- na materiálním znaku, vyjádřeném společenskou škodlivostí ve smyslu ohrožení řádného uspořádání a rozvoje společenských vztahů. Čl. 47 § 6 přestupkového zákona upřesňuje, že při posuzování stupně společenské škodlivosti činu se bere v úvahu druh a povaha porušeného statku, výše způsobené nebo hrozící škody, způsob a okolnosti spáchání činu, význam porušených povinností, záměr, motiv pachatele, způsob a stupeň porušení pravidel opatrnosti.
- Na formálním znaku, vyjádřeném trestem, který zákon stanoví. Trestem za přestupek je pouze:
  1. Trest odnětí svobody (areszt) v rozmezí od 5 do 30 dnů. Je považován za výjimečnou sankci. Podle čl. 35 přestupkového zákona je možné jej uložit jen za úmyslný přestupek, jestliže zároveň pro uložení tohoto trestu hovoří závažnost činu, okolnosti věci svědčí o demoralizaci pachatele nebo způsob provedení činu je zvláště zavrženíhodný.
  2. Omezení svobody (ograniczenie wolności) v délce 1 měsíce. Podstatou omezení svobody je povinnost vykonávat bezúplatně společensky prospěšné práce v trvání 20 až 40 hodin.
  3. Pokuta (grzywna) od 20 do 5000 zlotých (asi 4,8 euro až 1205 euro). V blokovém řízení lze uložit pokutu od 20 do 500 zlotých, výjimečně až 1000 zlotých, za přestupky upravené ve zvláštních zákonech, které jsou velmi závažné a často páchané (např. proti právům zaměstnanců) až do 2 000 zlotých a 5 000 zlotých. Ve zvláštních zákonech jsou pokuty významně vyšší než stanoví přestupkový zákon,²⁵⁾ dosahují až 100 000 zlotých.
  4. Důtka (nagana), kterou je možno uložit, jestliže je její uložení stanoveno zákonem u konkrétní skutkové podstaty nebo vždy v rámci mimořádného zmírnění trestu.

Vedle trestů lze za přestupek uložit též trestní opatření stanovená v čl. 28 § 1 přestupkového zákona:

- zákaz řízení vozidel (zakaz prowadzenia pojazdów),

---

²⁵⁾ Například všechny přestupky podle čl. 45–47 zákona z 10. července 2008 o těžebních odpadech [ustawa z 10. 7. 2008 o odpadach wydobywczych – úplné znění DzU 2013, poz. 1136] jsou zakázány pod hrozbou pokuty až do 100 000 zlotých nebo odnětí svobody. Není pochybnosti, že tyto činy jsou přestupky a nikoli trestné činy.

- propadnutí věci (przepadek przedmiotów),
- zadostiucnění (nawiązka),
- povinnost nahradit škodu (obowiązek naprawienia szkody),
- zveřejnění rozsudku stanoveným způsobem (podanie orzeczenia o ukaraniu do publicznej wiadomości w szczególny sposób),
- jiná trestní opatření stanovená zákonem (inne środki karne określone przez ustawę).²⁶⁾

Trestní opatření se podle čl. 28 § 2 přestupkového zákona ukládají fakultativně nebo obligatorně podle toho, jak to stanoví zákon.

Podle čl. 8 přestupkového zákona odpovídá za přešupek pouze fyzická osoba, která v době spáchání činu dovršila 17 let. Právnícké osoby neodpovídají za přešupky, podle zákona z 28. října 2002 o trestní odpovědnosti právníckých osob a jiných kolektivních subjektů podléhají trestní odpovědnosti za některé trestné činy.²⁷⁾

Zásadu subjektivní odpovědnosti stanoví čl. 5 přestupkového zákona. Přešupek je možno spáchat úmyslně nebo z nedbalosti, pokud zákon nestanoví, že je třeba úmyslné zavinění. Některé přešupky lze spáchat pouze úmyslně.²⁸⁾

Polská teorie trestního práva vymezuje vývojová stadia trestné činnosti podle pořadí: záměr, příprava, pokus, dokonání. Za samotný záměr není nikdo odpovědný, výjimečně se u nejzávažnějších trestných činů odpovídá za přípravu, za pokus trestného činu se odpovídá vždy. Pokus přešupku je trestný jen výjimečně, pokud to zákon ve zvláštním ustanovení stanoví (čl. 11 § 2 přestupkového zákona). Za dokonání čin se odpovídá u obou kategorií – u trestných činů i přešupků.

Dále polská teorie trestního práva rozlišuje formy účastenství:

1. pachatelství (přitom se dále rozlišuje jednoduché pachatelství, spolupachatelství, pachatelství na příkaz a pachatelství vedením),
2. návodu,
3. pomoci.

Tyto formy se uplatňují v odpovědnosti za trestné činy. V odpovědnosti za pře-

²⁶⁾ Například zákaz lovu ryb podle čl. 27a a 27b rybářského zákona z 18. dubna 1985 [ustawa z 18. 4. 1985 o rybactwie śródlądowym – úplné znění DzU 2009 nr 189, poz. 1471].

²⁷⁾ Ustawa z 28. 10. 2002 o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (uplné znění DzU 2014, poz. 1417).

²⁸⁾ Například přešupky krádeže nebo přivlastnění věci, jestliže jejich hodnota není větší než ¼ minimální měsíční mzdy (čl. 119 přestupkového zákona) nebo přešupky zničení nebo poškození věci, jestliže škoda není větší než ¼ minimální měsíční mzdy (čl. 124 přestupkového zákona).

stupky je trestné pachatelství a spolupachatelství, návod a pomoc jsou podle čl. 14 § 1 trestné jen tehdy, stanoví-li tak zvláštní ustanovení zákona.

V obecné části přestupkového zákona jsou upraveny některé okolnosti vylučující protiprávnost: nutná obrana (čl. 15) a krajní nouze (čl. 16). Odpovědnost za přestupek je vyloučena v případech nezletilosti (čl. 8), nepřičetnosti (čl. 17) a ospravedlnitelného omylu (čl. 7).

Důležitou teoretickou i praktickou otázkou je problematika souběhu, která se v rámci přestupkového práva může objevit ve třech podobách:

1. „Souběh ustanovení“,
2. Souběh přestupků,
3. Souběh přestupku a trestného činu.

„Souběh ustanovení“ spočívá v tom, že jeden čin naplňuje znaky uvedené ve dvou či více ustanoveních zákonů upravujících skutkové podstaty přestupků. Pro tyto situace zavádí čl. 9 § 1 přestupkového zákona tzv. princip eliminačního souběhu: použije se ustanovení upravující nejpřísnější trest, což nevylučuje uložení trestních opatření, pokud mohou být podle jiných ustanovení uložena. Princip eliminačního souběhu se užije podle čl. 9 § 2 též na případy reálného souběhu. To znamená, že jestliže se rozhoduje o uložení trestů za dva nebo více spáchaných přestupků, ukládá se jeden trest v mezích stanovených nejpřísnějším ustanovením. Také v tomto případě mohou být zároveň uložena trestní opatření.

Souběh přestupku a trestného činu je upraven v čl. 10 přestupkového zákona jako tzv. ideální souběh. Spočívá v tom, že jestliže týž čin naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu i přestupku, ukládá se trest jak za trestný čin, tak za přestupek, ale byly-li uloženy tresty (nebo trestní opatření) stejného druhu, vykoná se pouze přísnější z nich. Pachatel tedy odpovídá za oba delikty, ale trest je redukován na přísnější.

Ve všech variantách souběhu se používá trestněprávní teorie vyloučení jednočinného souběhu: případy speciality, subsidiarity a konsumpcie.

Pokud jde o promlčení, čl. 45 přestupkového zákona zavádí jen tzv. objektivní promlčecí dobu. Trestnost přestupku zaniká, jestliže od jeho spáchání uplynul jeden rok. Pokud ale bylo v této době zahájeno řízení, trestnost zaniká po uplynutí 2 let od spáchání činu.

Pokud jde o zahlazení odsouzení, čl. 46 přestupkového zákona stanoví, že se na pachatele hledí, jak by nebyl odsouzen, po uplynutí 2 let od vykonání, prominutí nebo promlčení trestu.

Platné přestupkové právo procesní

Zákon o řízení ve věcech přestupků (přestupkový řád) schválený v roce 2001, několikrát novelizovaný, se skládá z 13 kapitol, členěných dále na oddíly. Předmětem úpravy jsou následující procesní instituty, kapitoly nesou tyto názvy: obecné zásady (čl. 1 – 8), soud (čl. 9 – 16), účastníci, obhájci, zmocněnci (čl. 17 – 31), procesní úkony (čl. 32 – 38), důkazy (čl. 39 – 44), donucovací prostředky (čl. 45 – 53), zjišťování skutkového stavu, vyšetřovací úkony /czynności wyjaśniające/ (čl. 54 – 56a), řádné řízení (čl. 57 – 88), zvláštní řízení (čl. 89 – 102), řádné opravné prostředky (čl. 103 – 109), mimořádné opravné prostředky (čl. 110 – 113), řízení po nabytí právní moci rozsudku (čl. 114 – 116), řízení ve věcech mezinárodních vztahů (čl. 116a – 116b), náklady řízení (čl. 117 – 119).

Zákon o řízení ve věcech přestupků není úplnou kodifikací, řada jeho ustanovení odkazuje na přiměřené použití zákona o trestním řízení (trestního řádu).²⁹⁾ Procesní úprava přestupkového řízení je tedy svéráznou kompilací zákona o řízení ve věcech přestupků a trestního řádu.

Zákon o řízení ve věcech přestupků stanoví v čl. 2 § 1, že rozhodování o přestupcích probíhá v řízení

1. řádném (zwyczajnym). Podle čl. 2 § 1a se vede toto řízení, pokud není důvod vést řízení zrychlené nebo příkazní.
2. zrychleném (przyspieszonym), používaném vůči osobám bez trvalého místa bydliště nebo pobytu, cizincům, kteří pobývají v Polsku jen dočasně a vůči pachatelům přestupků spojených s porušením některých předpisů o bezpečnosti hromadných společenských akcí,
3. příkazním (nakazowym), jestliže postačí uložení důtky, pokuty nebo trestu omezení svobody a nejsou pochybnosti o okolnostech činu a zavinění obviněného.

Ve všech těchto variantách řízení rozhoduje pouze soud.

Podle čl. 2 § 2 zákona o řízení ve věcech přestupků může oprávněný orgán v případech a za podmínek stanovených zákonem uložit pokutu v blokovém řízení (postępowanie mandatowe). Blokové řízení upravené v čl. 95 – 102 zákona je sice řazeno ke zvláštním řízením, ale není označeno jako rozhodování o přestupku. Pokuty v blokovém řízení může ukládat především Policie a další správní orgány stanovené zvláštními zákony. Toto řízení je maximálně zjednodušené, vede se na místě spáchání přestupku. Obviněný může odmítnout blokovou pokutu, v takovém případě je třeba podat soudu návrh na potrestání. Blokové nebo podobné zjednodušené řízení je upraveno v každém racionálním systému přestupkového

---

²⁹⁾ Ustanovení trestního řádu, kterých má být přiměřeně použito v řízení o přestupku, je asi 250.

práva, typickým případem, kdy se obvykle uplatňuje, je řízení o dopravních přeštopcích.

Kombinace ustanovení zákona o řízení ve věcech přeštopků a trestního řádu umožňuje zmínit základní procesní principy, které je třeba respektovat při uplatňování odpovědnosti za přeštopky.

1. Princip výlučné příslušnosti soudu k rozhodování ve věcech přeštopků. V první instanci rozhoduje obvodní soud (sąd rejonowy), o opravných prostředcích rozhoduje v zásadě oblastní soud. Je možná též kasační stížnost, kterou projednává Nejvyšší soud. Kasační stížnost ve věcech přeštopků však může podat pouze Generální prokurátor a Obhájce občanských práv, a ve věcech porušení práv dítěte též Obhájce práv dětí.
2. K řízení před soudem dává podnět ve formě návrhu na potrestání veřejný žalobce, ve výjimečných případech poškozený (oběť). Veřejným žalobcem je v zásadě Policie, ve věcech přeštopků proti právům zaměstnanců inspektor práce, dále orgány státní správy a samosprávy, kontrolní orgány a obecní policie, pokud v souvislosti s výkonem svých pravomocí zjistily přeštopek, dále též inspekce, služby a stráže oprávněné podle zvláštních předpisů.³⁰⁾
3. Princip materiální pravdy, příkazující soudům zjistit pravdivý skutkový stav.
4. Princip presumpce nevinu, podle kterého je povinností veřejného žalobce a soudu dokázat obviněnému vinu. Pokud není vina obviněného prokázána, musí být zproštěn obvinění.

Místo závěru³¹⁾

Pro českou odbornou veřejnost, která se zajímá o problematiku přeštopkového práva a která se zájmem očekává přijetí nového zákona o přeštopcích, je článek prof. Radeckého velmi podnětný z mnoha pohledů.

Domnívám se, že českého čtenáře především zaujme vývoj kompetence k projednávání přeštopků – od příslušnosti správních orgánů (s možností žaloby k obecnému soudu), přes vznik dvouinstanční soustavy kolegií ve věcech přeštopků při správních orgánech (bez další možnosti podávat soudní žalobu, později pouze tehdy, pokud byl uložen trest odnětí nebo omezení svobody), přes zrušení druhoinstančních kolegií a zavedení možnosti podávat opravné prostředky k obvodnímu soudu, až k převzetí rozhodování o přeštopcích obecnými soudy. U nás by tato varianta našla mnohé příznivce, protože se často poukazuje na zdoluhavý a nepřilíš efektivní proces projednávání přeštopků, včetně přezkumu

---

³⁰⁾ Návrhy na potrestání může podávat a před soudem vystupovat jako veřejný žalobce např. lesní stráž, myslivecká stráž, rybářská stráž, stráž národních parků.

³¹⁾ Zamyšlení doc. JUDr. Heleny Práškové, CSc. nad přínosem článku prof. Radeckého pro českou odbornou veřejnost.

rozhodnutí o nich, nehledě na obtíže spojené s respektováním požadavků čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod týkajících se kvality a postavení orgánu rozhodujícího o trestním obvinění. Oponenti polského řešení by nepochybně argumentovali ve prospěch rozhodování správních orgánů jejich odborností, větší rychlostí a menší těžkopádností správního řízení, souvislostí s výkonem veřejné správy apod.

Velmi zajímavá bude nepochybně též informace o trestech, které mohou být za přestupky ukládány. Jistě zaujme možnost ukládání trestů odnětí svobody a omezení svobody v podobě nařízení společensky prospěšných prací (a to i v době, kdy o přestupcích rozhodovaly správní orgány). Podobné řešení, byť by se mohlo zdát vhodné v případech závažných přestupků, neefektivnosti nebo nevyhovitelnosti uložené pokuty, by u nás naráželo na ústavní limity.

Shrnutí:

Článek se zabývá právní úpravou přestupkového práva v Polské republice. Obsahuje stručný historický exkurs. Rozebírá základní instituty hmotného přestupkového práva, popisuje vývoj řízení o přestupcích, vznik trestně-správních kolegií a pozdější přesun kompetence projednávat přestupky na obecné soudy.

Legal regulation of liability for offenses in Poland – Summary:

The article deals with the legal regulation of liability for offenses in Poland. It contains a historical excursion. It analyzes the basic institutions of substantive offenses law, describes the development of proceedings, the constitution of criminal-administrative colleges and the transfer of jurisdiction to the courts.